

VU Research Portal

Ontwikkeling van tests op het terrein van de sportpsychologie

Bakker, F.C.

published in

Sportpsychologie bulletin
1995

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Bakker, F. C. (1995). Ontwikkeling van tests op het terrein van de sportpsychologie. *Sportpsychologie bulletin*, 6, 3-15.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

ONTWIKKELING VAN TESTS OP HET TERREIN VAN DE SPORTPSYCHOLOGIE IN NEDERLAND EN VLAANDEREN

Frank C. Bakker*

** Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Amsterdam*

Het belang van goede tests en vragenlijsten op het terrein van de sportpsychologie staat buiten kijf. Zowel voor de praktijk van mentale training en begeleiding als voor het onderzoek is het essentieel over instrumenten te beschikken waarmee eigenschappen van sporters, stemmingen en gevoelens adequaat kunnen worden gemeten. Butler en Hardy (1992) geven bijvoorbeeld zes stappen aan die moeten worden gezet als een sportpsycholoog een interventieprogramma opstelt voor een sporter en dit vervolgens met hem of haar uitvoert. Eén van deze stappen is het in kaart brengen van eigenschappen, psychologische kenmerken, sterke en zwakke punten van de sporter door de psycholoog. Naast interviews en observaties staan de sportpsycholoog daarvoor tests en vragenlijsten ter beschikking. Ook in sportpsychologisch onderzoek is het dikwijls noodzakelijk diverse kenmerken te meten. Tests en vragenlijsten zijn daarvoor, mits zij aan bepaalde eisen voldoen, uitstekend geschikt.

Dit artikel geeft een overzicht van tests en vragenlijsten binnen het domein van de sportpsychologie die beschikbaar zijn in het Nederlands taalgebied. Daarbij wordt bij iedere test aangegeven in hoeverre deze voldoet aan de criteria die aan tests worden gesteld, en in welke fase van ontwikkeling de test is.

Het overzicht is geschreven op basis van gegevens die zijn verstrekt door de leden van de testgroep van de Vlaamse Vereniging voor Sportpsychologie (VVSP) en de Vereniging voor Sportpsychologie in Nederland (VSPN)¹. De testgroep is ruim een jaar geleden in het leven geroepen in een poging inspanningen op het gebied van de sportpsychologische tests op elkaar af te stemmen.

Aan verschillende universiteiten en instituten in Nederland en Vlaanderen wordt al sinds jaren gewerkt aan de ontwikkeling van tests op het gebied van de sportpsychologie. Vaak vormt een buitenlandse (Amerikaanse) test de basis voor die ontwikkeling. In de regel vergt het proces van validering en normering van een test enkele jaren,

en in de praktijk blijkt dat slechts bij hoge uitzondering een test op het gebied van de sportpsychologie de status van officieel gepubliceerde test bereikt. Een van de gevolgen is dat onderzoekers, evenals sportpsychologen die in de praktijk werken, zelf een vertaling maken van een buitenlandse test, ook al zijn er in het verleden al Nederlandstalige versies van die test verschenen. Een voorbeeld vormt de 'Sport Competition Anxiety Test' (SCAT, Martens, 1977; Martens, Vealey, & Burton, 1990), waarvan enkele jaren geleden versies waren ontwikkeld in Leuven, Amsterdam, Nijmegen en Groningen. Uiteraard was geen enkele versie identiek aan een andere en strikt genomen bestonden er vier verschillende tests om wedstrijdangst te meten. Nog afgezien van het feit dat erodeloos dubbel werk werd verricht, waren gegevens over betrouwbaarheid en validiteit niet uitwisselbaar - iedere test week wel iets af van een andere. Uiteraard konden gegevens ook niet worden samengevoegd voor het opstellen van normtabellen.

Sinds ongeveer halverwege de jaren zeventig is er een tendens om zogenaamde sportspecifieke vragenlijsten en tests te ontwikkelen (zie bijvoorbeeld Fisher, Horsfall, & Morris, 1977; Martens, 1977; Rushall, 1975). Deze tendens kwam voor een deel voort uit de wens gedragingen in sport situaties beter te kunnen voorspellen dan met meer algemene persoonlijkheidstests mogelijk bleek. Gaandeweg zijn er echter ook argumenten van inhoudelijke aard ontstaan. Een van de belangrijkste is dat binnen de sportpsychologie theorieën werden ontwikkeld waarin begrippen vigeerden die om een eigen operationalisatie vroegen. Voorbeelden zijn theorieën over wedstrijdangst en wedstrijdstress (Martens et al., 1990), over aandachtsstijlen in sport situaties (Nideffer, 1976) en over leiderschap in de sport (Chelladurai, 1986). Over het algemeen is de relatie tussen scores op sport-specifieke vragenlijsten en meer algemene persoonlijkheidsvragenlijsten niet al te sterk. Wedstrijdangst is bijvoorbeeld wel gerelateerd aan een meer algemene angstdispositie, maar is daar zeker niet identiek aan (Bakker, Vanden Auweele, & Van Mele, in druk; Hackfort & Schwenkmezger, 1993; Martens et al., 1990).

De geschetste ontwikkeling naar meer sportspecifieke instrumenten brengt voor een betrekkelijk klein taalgebied als het onze wel bezwaren met zich mee. Het aantal psychologen dat zich - om een willekeurig voorbeeld te noemen - met prestatiemotivatie bezighoudt, is vele malen groter dan het aantal (sport)psychologen dat zich beroepshalve richt op sport-prestatiemotivatie. Het ontwikkelen van een vragenlijst voor sport-prestatiemotivatie zal alleen al daarom niet zo snel plaatsvinden. De verleiding om buitenlandse tests te vertalen en maar aan te nemen dat de testeigenschappen ongeveer overeenkomen met die van de oorspronkelijke test is dan ook groot. Hoewel op pragmatische gronden verdedigbaar, vindt een dergelijke "test" in de ogen van de Commissie Test Aangelegenheden Nederland (COTAN) geen enkele genade - en terecht. Eerste versies van vertaalde tests voldoen zelden aan redelijke eisen van betrouwbaarheid en validiteit. Daarnaast maakt het ontbreken van normen interpretatie van scores buitengewoon hachelijk, iets wat zeker bij gebruik van een test voor uitspraken over individuele personen een ernstig probleem is. Als iets uit de literatuur op het gebied van testontwikkeling duidelijk is, is het wel dat het volstrekt misplaatst is normen te gebruiken van het land waar de test oorspronkelijk werd ontwikkeld.

In het voorgaande zal voldoende naar voren gekomen zijn dat het nuttig is in het kleine Nederlandse taalgebied inspanningen op het gebied van sportpsychologische-testontwikkeling te bundelen. Alleen dan kan een aantal sportspecifieke tests beschikbaar komen dat toetsing door de COTAN met succes kan doorstaan, en dat geschikt is voor onderzoek en vooral voor toepassing in de praktijk van mentale training en begeleiding.

In de Nederlands-Vlaamse testgroep is afgesproken dat Nederlandstalige instrumenten worden geïnventariseerd en geëvalueerd en dat zij in principe beschikbaar worden gesteld aan geïnteresseerde (sport)psychologen. Van belang daarbij is dat deze voorlopige instrumenten niet eigenhandig worden gewijzigd door de gebruiker(s), en dat de gebruikers gegevens die zij met het instrument verzamelen, doorgeven aan de onderzoeker die aan de ontwikkeling van het instrument werkt (fase 1). Als van een test voldoende gegevens over validiteit en betrouwbaarheid beschikbaar zijn, wordt deze als voorlopige versie tegelijkertijd met een voorlopige handleiding uitgegeven (fase 2). Over deze uitgaven is overeenstemming bereikt met een Belgische uitgever, waarbij tevens afgesproken is dat de test later in zijn definitieve versie alsnog kan worden uitgegeven door Swets & Zeitlinger (of een andere uitgever op het gebied van psychologische tests) (fase 3). Tot zo'n uitgave zal pas worden besloten als de test lijkt te voldoen aan de criteria van de COTAN (Evers, Van Vliet-Mulder, & Ter Laak, 1992). Daarvoor is het onder andere noodzakelijk dat er normen van de test beschikbaar zijn.

Tests op het terrein van de sportpsychologie in Nederland en Vlaanderen

In Tabel 1 is een overzicht gegeven van de tests waarvan een Nederlandstalige versie bestaat. Tevens is aangegeven welke onderzoeker/(sport)psycholoog aan de ontwikkeling van de test werkt. In de hierna volgende paragrafen zal van iedere test een korte beschrijving worden gegeven alsmede een beknopt overzicht van betrouwbaarheids- en validiteitsgegevens en - indien beschikbaar - overige relevante gegevens².

Tabel 1. Nederlandstalige tests op het gebied van de sportpsychologie

Test (en oorspronkelijke test)	Meetschalen/meetpretentie	Onderzoeker
1. Sport Oriëntatie Vragenlijst (SOV) (Sport Orientation Questionnaire, Gill & Deeter, 1988)	* wedijveroriëntatie * winstoriëntatie * doeloriëntatie * testhouding	J.H.A. van Rossum
2. Sport-Participatie-Motivatie Vragenlijst (SPMV) (Participation Motive Questionnaire, Longhurst & Spink, 1987)	aspecten van participatie-motivatie, t.w. * intrinsiek (team/prestatie) * extrinsiek (omgeving) * extrinsiek (status) * extrinsiek (gezondheid)	J.H.A. van Rossum

3. Betrokkenheid Op Sport Schaal (BOSS) (Commitment to Physical Activity Scale, Corbin et al., 1987)	de rol die zelf actief bezig zijn met sporten speelt in het dagelijks leven	J.H.A. van Rossum
4. Motivatie voor de Sport (Vanden Auweele & Meersman)	motivatie voor de sport * excellentie * faalangst * 'challenge'	M. Vercrujse Y. Vanden Auweele
5. Sportmotivatie Vragenlijst (Vanden Auweele, Van Mele, & Vercrujse, in druk) (Alberta Incentive Motivation Inventory, Alderman & Wood, 1976)	motieven voor sportbeoefening * sociaal contact * agressie * excellentie * sociale waardering * hard werken/gezondheid * vrees voor sociale afkeuring	Y. Vanden Auweele V. Van Mele M. Vercrujse
6. Taak- en Ego-Oriëntatie in Sport (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire, Duda & Nicholls, in Duda, 1993)	houding t.o.v. winnen * taak-georiënteerd * ego-georiënteerd	N. van Yperen
7. Sport Zelf-Vertrouwen Vragenlijst (SZVV) (Sport Confidence Inventory, Vealey, 1986)	zelfvertrouwen in sportsituaties	J.H.A. van Rossum
8. Vragenlijst voor Psychologische Ervaringen van Sporters (Psychological Skills Inventory for Sports (PSIS), Mahoney, 1989)	psychologische vaardigheden van sporters * motivatie * zelfvertrouwen * concentratie * angst * mentale voorbereiding * teamoriëntatie	A. Pennings
9. Competitie-Belevings-Vragenlijst (CBV, Bakker, Vanden Auweele, & Van Mele, in druk) (Sport Competition Anxiety Test (SCAT), Martens et al., 1990)	wedstrijdangst-dispositie	F.C. Bakker Y. Vanden Auweele V. Van Mele
10. Vragenlijst Beleving voor een Sportwedstrijd (VBS, Bakker et al., in druk) (Competitive State Anxiety Inventory (CSAI), Martens et al., 1990)	wedstrijdstress * cognitieve angst * somatische angst * zelfvertrouwen	F.C. Bakker Y. Vanden Auweele V. Van Mele
11. Leidse aandacht- en concentratietest (Van der Knoop, 1987) (Test of Attentional and Interpersonal Style (TAIS), Nideffer, 1976)	aandachtsstijlen * breed-intern * breed-extern * smal-intern * smal-extern	P.P. Moormann

12. Bewegingsvoorstellingsvragenlijst (Movement Imagery Questionnaire (MIQ), Hall & Pongrac, 1983)

vermogen om bewegingsvoorstelling te maken
* kinesthetisch bewegingsvoorstellingsvermogen
* visueel bewegingsvoorstellingsvermogen

F.C. Bakker

13. Leiderschapsschaal voor Sport (NLSS) (Leadership Scale for Sport (LSS), Chelladurai & Saleh, 1980)

aspecten van leiderschapsgedrag in de sport
* training & instructie gedrag
* democratisch gedrag
* autocratisch gedrag
* sociaal ondersteunend gedrag
* beloningsgedrag (positieve feedback)

J.H.A. van Rossum

14. Sportgroep-cohesie Vragenlijst (SGCV) (Group Environment Questionnaire, Carron, Widmeijer & Brawley, 1985)

aspecten van groepscohesie
* taakgerichte aspecten
* sociale aspecten

J.H.A. van Rossum

1. Sport Oriëntatie Vragenlijst (SOV) - J.H.A. van Rossum

Bewerking van de 'Sport Orientation Questionnaire' (Gill & Deeter, 1988).

Populatie: sporters, van alle sportniveaus, vanaf 16 jaar.

Meetpretentie: aspecten van sport-prestatie-motivatie; schalen voor wedijver-, winst- en doeloriëntatie; tevens bevat de vragenlijst een schaal voor testhouding.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 10 minuten.

Beschrijving: de vragenlijst heeft 33 items, waarbij de respondent bij elk item aangeeft in hoeverre hij/zij het eens is met de uitspraak die verwoord is. Antwoorden worden gegeven op een vijfpuntschaal (helemaal niet mee eens - helemaal mee eens). Het aantal items bedraagt 13 voor wedijveroriëntatie, 6 voor winstoriëntatie, 6 voor doeloriëntatie en 8 voor testhouding.

Betrouwbaarheid: de interne consistentie en stabiliteit van de schalen voor wedijver- en winstoriëntatie zijn redelijk tot goed. Voor doeloriëntatie zijn deze matig, voor testhouding onvoldoende (zie Tabel 2).

Standaardmeetfout: geen gegevens over beschikbaar.

Validiteit: de onderlinge relaties tussen de sportoriëntatieschalen komen overeen met die in de oorspronkelijke vragenlijst (wedijver-winst $r = .63$; wedijver-doel $r = .63$; winst-doel $r = .34$). De sportoriëntatieschalen hebben lage correlaties met de schaal voor testhouding. De scores op de sportoriëntatieschalen zijn lager voor recreatiesporters dan voor wedstrijdssporters, hetgeen overeenkomt met resultaten die werden verkregen met de oorspronkelijke vragenlijst.

Normen: er zijn nog geen normen voor de SOV. Wel zijn er vergelijkingsgegevens van een groep van 922 sporters, waaronder individuele sporters en teamsporters, junioren en senioren, mannen en vrouwen (van sporters die deel uitmaken van nationale selecties tot recreatiesporters).

Tabel 2. Betrouwbaarheidsgegevens van de Sport Oriëntatie Vragenlijst

	Cronbachs alpha	test-hertest stabiliteit		
		4 weken (N = 20)	6 maanden (N = 26)	12 maanden (N = 22)
wedijveroriëntatie	0.89 (N = 132)	0.90	0.84	0.73
winstoriëntatie	0.77 (N = 132)	0.89	0.76	0.62
doeloriëntatie	0.67 (N = 132)	0.64	0.69	0.56
testhouding	0.67 (N = 205)	-	0.55	0.33

Publikaties: Boot, Van Mechelen, Van Rossum, & Vedder (1993), Van Rossum (1992, 1993, 1995).
Fase van ontwikkeling: 2/3.
Onderzoeker: dr J.H.A. van Rossum, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, tel. 020-4448540, fax 020-4445867.

2. Sport-Participatie-Motivatie Vragenlijst (SPMV) - J.H.A. van Rossum.

Bewerking van de 'Participation Motive Questionnaire' (Longhurst & Spink, 1987).

Populatie: sporters, van alle sportniveaus, vanaf 12 jaar.

Meetpretentie: aspecten van participatiemotivatie; één schaal voor intrinsieke motivatie (team/prestatie) en drie schalen voor extrinsieke motivatie (omgeving; status; gezondheid).

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 10 minuten.

Beschrijving: de vragenlijst heeft 47 items: 31 items die afkomstig zijn van Engelstalige versies van de vragenlijst, aangevuld met 16 relevant geachte items. Ieder item sluit aan op de vraag "waarom doe je aan sport?" en wordt gescoord op een vijfpuntsschaal (voorbeeld: "ik wil lichamelijk fit zijn" - ja!; ja; ??; nee; nee!).

Betrouwbaarheid: er wordt onderzoek uitgevoerd naar de interne consistentie van de vragenlijst, maar er zijn nog geen gegevens beschikbaar.

Standaardmeetfout: geen gegevens over beschikbaar.

Validiteit: niet onderzocht.

Normen: niet beschikbaar.

Publikaties: geen.

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: dr J.H.A. van Rossum, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, tel. 020-4448540, fax 020-4445867.

3. Betrokkenheid Op Sport Schaal (BOSS) - J.H.A. van Rossum.

Bewerking van de 'Commitment to Physical Activity Scale' (Corbin et al., 1987).

Populatie: sporters, van alle sportniveaus, vanaf 14 jaar.

Meetpretentie: de rol die zelf actief bezig zijn met sporten speelt in het dagelijks leven.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 5 minuten.

Beschrijving: de oorspronkelijke Amerikaanse lijst bevat 12 items (de lijst is in enigszins aangepaste vorm ook wel gebruikt voor 'commitment to running'). De Nederlandse versie is uitgebreid tot 16 items, gescoord op een vijfpuntsschaal (voorbeeld: "ik vind het altijd fijn om zelf te sporten"; helemaal niet mee eens - helemaal mee eens).

Betrouwbaarheid: Cronbachs alpha: $\alpha = 0.88$, $N = 206$. Uit een factoranalyse op de scores van deze groep bleek dat alle items op één na op een enkele factor laadden (eigenwaarde = 6.04; 40,3 % verklaarde variantie). Verder zijn nog geen betrouwbaarheidsgegevens beschikbaar.

Standaardmeetfout: geen gegevens over beschikbaar.

Validiteit: de eerste gegevens zijn verzameld, echter nog niet geanalyseerd.

Normen: voor de beoordeling van individuele scores zijn vergelijkingsgegevens beschikbaar van 845 sporters, waaronder individuele sporters en teamsporters, junioren en senioren, mannen en vrouwen (van sporters die deel uitmaken van nationale selecties tot recreatiesporters).

Publikaties: geen.

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: dr J.H.A. van Rossum, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, tel. 020-4448540, fax 020-4445867.

4. Motivatie voor de Sport - Y. Vanden Auweele en M. Meersman.

Populatie: wedstrijdssporters, van alle niveaus, vanaf circa 15 jaar.

Meetpretentie: motivatie voor sport; schalen voor excellentie, faalangst en 'challenge'.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 20 minuten.

Beschrijving: de vragenlijst beoogt drie aspecten van de motivatie voor wedstrijdssportbeoefening te meten, te weten steeds beter willen worden en willen uitblinken (schaal excellentie - 21 items), falen en mislukking willen voorkomen (schaal faalangst - 18 items) en uitdagingen aan willen gaan (schaal 'challenge' - 17 items). Ieder item kent 5 antwoordalternatieven: nooit, zelden, soms, dikwijls en vaak.

Betrouwbaarheid: Cronbachs alpha's voor de schalen excellentie, faalangst en 'challenge' bedragen respectievelijk 0.90, 0.92 en 0.81. Andere gegevens over de betrouwbaarheid ontbreken nog. Standaardmeetfout: geen gegevens over beschikbaar.

Validiteit: topsporters scoren hoger op de schalen excellentie en faalangst dan sporters van een lager niveau. Een soortgelijk verschil werd gevonden tussen individuele sporters en teamsporters. Mannen scoren hoger op de schaal 'challenge' dan vrouwen, en lager op de schaal faalangst (Meersman, 1989). Deze uitkomsten waren overeenkomstig de hypothesen die door Meersman waren opgesteld en worden beschouwd als aanwijzing voor de validiteit van de vragenlijst. Dat geldt ook voor de uitkomst dat scores op de schalen voor excellentie en faalangst hoger zijn naarmate het aantal trainingsuren per week toeneemt. Verder is er enige steun voor de soortgenoot validiteit van de faalangtschaal.

Normen: niet beschikbaar.

Publikaties: Braem (1986) en Meersman (1989).

Fase van ontwikkeling: 1/2.

Onderzoekers: prof. dr Y. Vanden Auweele, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie, Tervuursevest 101, B-3001 Leuven (Heverlee).

M. Vercrujse, Sociale Hogeschool IPSOL, Doorniksesteenweg 145, B-8500 Kortrijk.

5. Sportmotivatie Vragenlijst - Y. Vanden Auweele, V. Van Mele en M. Vercrujse (Vanden Auweele et al., in druk).

Bewerking van de 'Alberta Incentive Motivation Inventory' (Alderman & Wood, 1976).

Populatie: wedstrijdssporters van alle niveaus, vanaf 15 jaar.

Meetpretentie: motieven voor wedstrijdssportbeoefening; schalen voor sociaal contact, agressie, excellentie, sociale waardering, hard werken/gezondheid en vrees voor sociale afkeuring.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 20 minuten.

Beschrijving: de vragenlijst heeft 83 items en beoogt te meten in welke mate een sporter zich tot sport aangetrokken voelt. Onderscheid wordt gemaakt in zes systemen die kunnen worden aangesproken en waardoor de sporter zich aangetrokken voelt tot sport ("incentive systems"). De betekenis van de schalen is als volgt:

* sociaal contact (16 items): hoe belangrijk de sporter sociaal contact met anderen vindt;

* agressie (15 items): de mate van agressiviteit in de sportbeoefening van de sporter;

* excellentie (14 items): hoe sterk de sporter gedreven wordt door de wil steeds beter te worden en uit te blinken;

* sociale waardering (12 items): hoe belangrijk de sporter erkenning, sociale goedkeuring en waardering vindt;

* hard werken/gezondheid (12 items): in welke mate een sporter aan sport doet om de voldoening van het harde werken en om zich lichamelijk goed en fit te voelen;

* vrees voor sociale afkeuring (14 items): hoe sterk de sporter gedreven wordt door angst voor kritiek van anderen en voor niet aanvaard worden. Alle items worden gescoord op een vijfpuntsschaal (nooit, zelden, soms, dikwijls, altijd).

Betrouwbaarheid: de gegevens over de interne consistentie zijn opgenomen in Tabel 3. Cronbachs alpha's kunnen als voldoende beschouwd worden. De itemrestcorrelaties van alle schalen zijn op één uitzondering na ($r_{it} = 0.28$) groter dan 0.30 en liggen in de regel in de orde van $r_{it} = 0.50$. Test-hertest gegevens zijn nog niet beschikbaar.

Tabel 3. Betrouwbaarheidsgegevens van de Sportmotivatie Vragenlijst

	alpha	standaardmeetfout
sociaal contact	0.87	2.85
agressie	0.86	3.63
excellentie	0.80	2.77
sociale waardering	0.82	2.70
hard werken	0.84	3.11
vrees voor sociale-afkeuring	0.76	2.96

Standaardmeetfout: de standaard meetfout van iedere schaal is eveneens weergegeven in Tabel 3. De grootte daarvan is zodanig dat uitspraken over individuele sporters alleen mogelijk zijn bij scores die tot de laagste 20 à 25 % of tot de hoogste circa 15 % behoren.

Validiteit: de oorspronkelijke vragenlijst (IMI-Alberta) kent een zevental factoren. Deze structuur werd niet volledig teruggevonden in onderzoek met de Nederlandstalige versie. Op basis van verschillende onderzoeken concluderen de auteurs dat zes factoren de structuur van de vragenlijst goed weerspiegelen. De zes schalen bezitten een grote homogeniteit en zijn in hoge mate onafhankelijk van elkaar. De zogenaamde factoriële validiteit lijkt daarmee voldoende. Bij 152 sporters werd onderzoek gedaan naar de begripsvaliditeit van de vragenlijst. Voorspellingen over verschillen tussen subgroepen kwamen in grote lijnen uit, hetgeen als aanwijzing voor de begripsvaliditeit is te beschouwen. Concluderend kan gezegd worden

dat de validiteitsgegevens van de vragenlijst bemoedigend zijn.

Normen: op basis van een steekproef van 152 sporters, in leeftijd variërend van 15-14 jaar, werd een normtabel opgesteld, waarbij een indeling in vijf categorieën werd aangebracht (laagste 6.25 % is categorie 1, volgende 25 % is categorie 2, volgende 37,5 % is categorie 3, volgende 25 % is categorie 4, hoogste 6,25 % is categorie 5). Vooral nog is het aantal van 152 sporters echter te laag om over normen te kunnen spreken.

Publikaties: Meersman (1989), Vanden Auweele et al. (in druk).

Fase van ontwikkeling: 2.

Onderzoekers: dr Y. Vanden Auweele, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie, Tervuursevest 101, B-3001 Leuven (Heverlee).

M. Vercrujssse, Sociale Hogeschool IPSOL, Doorniksesteenweg 145, B-8500 Kortrijk.

6. Taak- en Ego-Oriëntatie in Sport - N. van Yperen

Bewerking van de 'Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire' (Duda & Nicholls, in Duda, 1993).

Populatie: sporters op alle sportniveaus, vanaf circa 10 jaar.

Meetpretentie: de manier waarop sporters tegen winnen aankijken - ofwel een taakgeoriënteerde visie, ofwel een ego-georiënteerde visie.

Toepassingswijze: individuele afname.

Duur afname: 1-3 minuten.

Beschrijving: de vragenlijst bestaat uit twee subschalen, te weten taakoriëntatie (7 items) en ego-oriëntatie (6 items). Bij de taak-georiënteerde manier van winnen vergelijkt de sporter zichzelf vooral met eigen prestaties uit het (nabije) verleden. Bij de ego-georiënteerde manier van winnen ligt het accent op vergelijkingen met anderen. Ieder item wordt gescoord op een vijfpuntsschaal (helemaal mee oneens - helemaal mee eens).

Betrouwbaarheid: geen exacte gegevens van de Nederlandse versie beschikbaar; de waarden van Cronbachs alpha van de Nederlandse versie komen globaal genomen overeen met die van de Amerikaanse versie (Duda, 1992).

Standaardmeetfout: geen gegevens beschikbaar.

Validiteit: geen gegevens beschikbaar.

Normen: geen.

Publikaties: Van Yperen & Hoitsma (1994).

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: dr N. van Yperen, Rijksuniversiteit Groningen, Sectie Sociale en Organisatie Psychologie, Grote Kruisstraat 2/I, 9712 TS Groningen, tel. 050-636332/636386, fax 050-636304, e-mail N.van.Yperen@ppsw.rug.nl

7. Sport Zelf-Vertrouwen Vragenlijst (SZVV) - J.H.A. van Rossum

Bewerking van de 'Sport Confidence Inventory' (Vealey, 1986).

Populatie: sporters van alle niveaus, vanaf 16 jaar. Meetpretentie: de mate waarin de sporter er zeker van is in sportsituaties over voldoende kwaliteiten/capaciteiten (zelfvertrouwen) te beschikken. Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs. Duur afname: circa 10 minuten.

Beschrijving: de oorspronkelijke Amerikaanse lijst bevat 13 items. In de Nederlandse versie zijn deze items opgenomen en aangevuld met 10 relevant geachte items. Iedere vraag opent met "hoe zeker ben je ervan dat ..." en wordt beantwoord op een vijfpuntsschaal (niet zeker - erg zeker).

Betrouwbaarheid: Cronbachs alpha = 0.89 (123 studenten van de Haagse Academie voor Lichamelijke Opvoeding). Test-hertest betrouwbaarheid = 0.86 (27 turners; test-hertestinterval twee weken).

Standaardmeetfout: geen gegevens beschikbaar.

Validiteit: niet onderzocht.

Normen: er zijn vergelijkingsgegevens beschikbaar van een groep van 279 sporters (hockey, turnen, studenten ALO).

Publikaties: geen.

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: dr J.H.A. van Rossum, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, tel. 020-4448540, fax 020-4445867.

8. Vragenlijst voor Psychologische Ervaringen van Sporters - A. Pennings, B.J. den Hollander en S. Schmikli

Bewerking van de 'Psychological Skills Inventory for Sports' (PSIS, Mahoney, 1989).

Populatie: topsporters en subtoppers, vanaf circa 16 jaar.

Meetpretentie: psychologische vaardigheden van sporters. De vragenlijst heeft zes schalen, te weten motivatie, zelfvertrouwen, concentratie, angst, mentale voorbereiding en teamoriëntatie.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 15 minuten.

Beschrijving: de vragenlijst bevat 37 items, als volgt verdeeld over de zes schalen: motivatie (8), zelfvertrouwen (7), concentratie (5), angst (7), mentale voorbereiding (6) en teamoriëntatie (4). Ieder item wordt gescoord op een vijfpuntsschaal (nooit; bijna nooit; soms; vaak en altijd).

Betrouwbaarheid: de interne consistentie van de vragenlijst is nagegaan bij een groep van 363 sporters, waaronder 75 topsporters, 44 subtoppers, 201 overige wedstrijdssporters en 43 recreatiesporters. De waarden van Cronbachs alpha zijn weergegeven in Tabel 4.

Tabel 4. Betrouwbaarheidsgegevens van de Vragenlijst voor Psychologische Ervaringen van Sporters

	Cronbachs alpha (N = 363)
motivatie	0.84
zelfvertrouwen	0.86
angst	0.77
concentratie	0.62
mentale voorbereiding	0.83
teamoriëntatie	0.47

Gegevens over de test-hertest betrouwbaarheid zijn niet beschikbaar.

Standaard meetfout: geen gegevens beschikbaar.

Validiteit: op de schalen motivatie, zelfvertrouwen, concentratie en mentale voorbereiding scoren topsporters hoger dan de andere sporters. Topsporters scoren het laagste op de angstschaal. Deze resultaten komen overeen met de geformuleerde verwachtingen. Overige gegevens over de validiteit ontbreken nog.

Normen: niet beschikbaar.

Publikaties: Den Hollander (1992), Pennings et al. (1992).

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: Dr A. Pennings, Rijksuniversiteit Utrecht, Faculteit der Sociale Wetenschappen, Vakgroep Pedagogiek, Postbus 80140, 3508 TC Utrecht.

9. Competitie-Belevings-Vragenlijst (CBV) - Y. Vanden Auweele, F.C. Bakker en V. Van Mele (Bakker et al., in druk)

Bewerking van de 'Sport Competition Anxiety Test' (SCAT, Martens et al., 1990).

Populatie: sporters van alle niveaus, vanaf 12 jaar. Meetpretentie: wedstrijdangst (als persoonlijkheidseigenschap).

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 10 minuten.

Beschrijving: de CBV bestaat uit 15 uitspraken die betrekking hebben op gevoelens en gedachten voor een wedstrijd. Tien van de 15 items hebben betrekking op wedstrijdangst, dat is gedefinieerd als "de neiging om wedstrijdsituaties als bedreigend te ervaren en daarop met gevoelens van angst of nervositeit te reageren. De vijf overige uitspraken zijn opgenomen als afleidingsitems en worden niet gescoord. De respondent wordt gevraagd hoe hij/zij zich in het algemeen voelt voor het begin van een wedstrijd en geeft zijn/haar antwoord op een driepuntsschaal (bijna nooit, regelmatig, bijna altijd). De CBV bevat tevens een zogenaamde angstthermometer, waarop de respondent op een lijn van 10 centimeter kan aangeven hoe zenuwachtig hij/zij zich in het algemeen voelt voor aan een wedstrijd wordt begonnen.

Betrouwbaarheid: de test-hertest correlaties zijn voor verschillende groepen sporters berekend en variëren van $r=0.80$ ($N=44$, test-hertest interval 4 weken) tot $r=0.62$ ($N=15$, test-hertest interval 14 maanden). Op grond van deze gegevens wordt geconcludeerd dat de CBV een redelijke stabiliteit heeft, ook over langere periodes. Bij vier grote groepen (variërend van 100 tot 1150 respondenten) zijn gegevens over de homogeniteit verkregen. De alpha's hebben waarden die in de buurt liggen van $\alpha=0.90$. De item-restcorrelaties liggen vrijwel zonder uitzondering boven $r=0.35$. Geconcludeerd kan worden dat de interne consistentie van de CBV goed is.

Standaardmeetfout: de standaardmeetfout van de CBV bedraagt $s_e = 1.957$. De grootte van de standaardmeetfout is zodanig dat uitspraken over individuele sporters slechts mogelijk zijn bij scores die tot de 20% hoogste of laagste behoren.

Validiteit: de validiteit van de CBV is nagegaan door de interne structuur van de vragenlijst te onderzoeken door middel van factoranalyse. Tevens zijn relaties nagegaan tussen de CBV en vragenlijsten met eenzelfde (convergerende validiteit) en juist met een verschillende betekenisinhoud (divergerende validiteit). In verschillende onderzoeken is een aantal voorspellingen, afgeleid van de theoretische uitgangspunten getoetst en zijn gegevens van de CBV vergeleken met gegevens die in het kader van psychologische begeleiding van sporters beschikbaar kwamen. De resultaten van de diverse onderzoeken wijzen op een

goede validiteit van de CBV (zie Bakker et al., in druk).

Normen: afzonderlijke normtabellen voor individuele sporters en teamsporters, uitgesplitst naar mannen en vrouwen zijn beschikbaar. De totale steekproef waarop de normen zijn gebaseerd had een omvang van 1385 sporters.

Publikaties: Abbring (1993), Bakker en Kayser (1994), Bakker et al. (in druk), Laureyssens (1992), Meersman (1989), Van Woudenberg (1990).

Fase van ontwikkeling: 3.

Onderzoekers: dr F.C. Bakker, Vrije Universiteit, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, prof. dr Y Vanden Auweele en drs V. Van Mele, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie, Tervuursevest 101, 3001 Heverlee, België

10. Vragenlijst Beleving voor een Sportwedstrijd (VBS) - F.C. Bakker, Y. Vanden Auweele, & V. Van Mele (Bakker, et al., in druk)

Bewerking van 'Competitive State Anxiety Inventory' (CSAI, Martens et al., 1990)

Populatie: sporters van alle niveaus, vanaf 12 jaar. Meetpretentie: wedstrijdstress als emotionele toestand, uitgesplitst in cognitieve angst, somatische angst en (gebrek aan) zelfvertrouwen.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname : circa 10 minuten.

Beschrijving: de VBS bestaat uit 27 uitspraken die betrekking hebben op gevoelens en gedachten die sporters voor een wedstrijd kunnen hebben. Aan de respondenten wordt gevraagd hun gevoelens en gedachten van een bepaald moment, weer te geven. Er worden drie subschalen onderscheiden, elk met 9 items, die scores opleveren voor cognitieve angst, somatische angst en (gebrek aan) zelfvertrouwen. Bij ieder item geeft de respondent aan of hij/zij het gevoel (de gedachte) "in het geheel niet", "een beetje", "nogal" of "heel erg" heeft. Onder de 27 uitspraken is een zogenaamde angstthermometer opgenomen, waarop de respondent op een lijn van 10 cm kan aangeven hoe zenuwachtig hij/zij zich voelt op het moment dat hij/zij de vragenlijst invult. De VBS beoogt gevoelens van angst en nervositeit te meten die worden ervaren vóór een wedstrijd. De VBS kan zowel vóór, als na een wedstrijd worden ingevuld. In het laatste geval wordt door middel van een aangepaste instructie gerefereerd aan een welomschreven

moment vóór de wedstrijd. Voor dat moment vult de respondent de vragenlijst in.

Betrouwbaarheid: bij verschillende groepen sporters en op verschillende momenten voor een wedstrijd werden gegevens over de homogeniteit van de VBS verkregen. In tabel 5 zijn deze samengevat. De item-restcorrelaties zijn bij alle afnames vrijwel zonder uitzondering groter dan $r=0.30$. Geconcludeerd kan worden dat de drie subschalen een redelijke (cognitieve angst) tot goede (somatische angst en zelfvertrouwen) betrouwbaarheid bezitten. Uit een onderzoek onder 24 korfbalspelers en speelsters bleek tevens dat het achteraf invullen van VBS (waarbij het ging om een moment dat 45 minuten vóór de wedstrijd lag) tot betrouwbare uitkomsten leidde. Correlaties tussen vooraf en achteraf ingevulde vragenlijsten bedroegen circa $r=0.85$.

Standaardmeetfout: de standaardmeetfout van de schaal voor cognitieve angst bedraagt $s_e=1.74$. Voor somatische angst en zelfvertrouwen zijn deze waarden respectievelijk $s_e=1.49$ en $s_e=1.50$.

Validiteit: twee studies naar de factorstructuur van de VBS toonden dat somatische angst als afzonderlijke factor goed kon worden geïdentificeerd. Cognitieve angst en zelfvertrouwen vertoonden enige overlap, hoewel ook deze subschalen afzonderlijk zijn te gebruiken. Correlaties tussen de subschalen van de VBS en de angstthermometer wijzen op een redelijk goede convergerende validiteit. Die conclusie kan ook worden getrokken uit de correlaties tussen VBS-subschalen en de schaal voor toestandsangst van de zelfbeoordelvingsvragenlijst (ZBV, Van der Ploeg, Defares, & Spielberger (1980).

In verschillende onderzoeken werd de relatie tussen wedstrijdangst (dispositie) en wedstrijdstress nagegaan. Hoge wedstrijdangst bleek vrijwel zonder uitzondering gepaard te gaan met hoge scores op de schalen voor cognitieve en somatische angst en lage scores op de schaal voor zelfvertrouwen, hetgeen overeenkomt met de voorspellingen die uit de theorie zijn afgeleid. Ten slotte bleek somatische angst in het laatste uur vóór een wedstrijd sterker te stijgen dan cognitieve angst, hetgeen op grond van de theorie werd verwacht. Samenvattend kan gezegd worden dat de resultaten van de diverse onderzoeken op een redelijk tot goede validiteit van de VBS wijzen (zie Bakker et al., in druk).

Normen: gezien de aard van de VBS die beoogt toestandsangst te meten, is het opstellen van normtabellen niet goed mogelijk. Scores zullen immers sterk afhangen van het moment waarop de

Tabel 5. Cronbachs alpha van de subschalen van de VBS bij hockeyspelsters, korfballers en turners op verschillende momenten voor een wedstrijd.

respondenten	N	cognitieve angst	somatische angst	zelfvertrouwen
hockey (vr.)	117	0.73	0.89	0.86
korfbal (m + vr.)	36	0.79-0.86	0.76-0.91	0.82-0.96
turners (vr.)	19	0.81-0.85	0.87-0.95	0.81-0.89

lijst wordt ingevuld en het belang van de wedstrijd die gespeeld gaat worden. Wel zijn er van verschillende groepen sporters vergelijkingsgegevens opgenomen in de handleiding van de VBS, waarbij is aangegeven hoeveel tijd voor het begin van de wedstrijd de VBS werd ingevuld en om welk soort wedstrijd het ging.

Publikaties: Abbring (1993); Bakker en Kayser (1994), Bakker et al. (in druk), De Jong (1993), Van Woudenberg (1990).

Fase van ontwikkeling: 3.

Onderzoekers: dr F.C. Bakker, Vrije Universiteit, Vrije Universiteit, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam; prof. dr Y Vanden Auweele en drs V. Van Mele, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie, Tervuursevest 101, 3001 Heverlee, België.

11. Leidse aandacht en concentratietest - P.P. Moormann

Bewerking van de 'Test of Attentional and Interpersonal Style' (TIAS, Nideffer, 1976).

De TIAS (en ook de Nederlandse versie daarvan) bestaat uit 17 schalen. Zes daarvan beogen aspecten van iemands aandachtsstijl te meten, de overige schalen beogen persoonskenmerken als extravertie, introvertie, zelfbeeld, impulsiviteit en dergelijke te meten. Nadere gegevens over de Nederlandse versie, die indertijd werd ontwikkeld door Van der Knoop in Leiden, zijn niet bekend. Geïnteresseerden worden verwezen naar dr P.P. Moormann, Universiteit Leiden, Faculteit der Sociale Wetenschappen, Persoonlijkheidspsychologie, Wassenaarseweg 52, 2300 RB Leiden.

Fase van ontwikkeling: 1.

12. Bewegingsvoorstellingen vragenlijst (BVV) - F.C. Bakker

Bewerking van de 'Movement Imagery Questionnaire' (MIQ, Hall & Pongrac, 1983).

Populatie: sporters en niet-sporters, vanaf 15 jaar. Meetpretentie: vermogen om bewegingsvoorstellingen te maken. De test geeft afzonderlijke scores voor het kinesthetisch en het visueel bewegingsvoorstellingsvermogen.

Toepassingswijze: individueel.

Duur afdruk: circa 25 minuten.

Beschrijving: aan de respondenten wordt gevraagd een (eenvoudige) beweging eerst uit te voeren en vervolgens zich deze beweging voor te stellen. Van negen bewegingen wordt een voorstelling gemaakt, één keer een visuele voorstelling (je ziet jezelf de beweging uitvoeren) en één keer een kinesthetische voorstelling (je voelt je de beweging uitvoeren). Nadat de respondent zich de uitvoering van de beweging heeft voorgesteld, wordt hem/haar gevraagd op een zevenpuntsschaal aan te geven hoe makkelijk/moeilijk het was van de beweging een voorstelling te maken. Voor visueel en kinesthetisch voorstellingsvermogen worden afzonderlijke scores berekend.

Betrouwbaarheid: test-hertest correlatie van de visuele subschaal bedraagt $r=0.83$; van de kinesthetische subschaal $r=0.75$ (test-hertest interval drie weken; $N=43$). Cronbachs alpha's van de subschalen zijn 0.90 of hoger ($N=43$). Geconcludeerd wordt dat de stabiliteit redelijk en de homogeniteit goed is.

Standaardmeetfout: geen gegevens beschikbaar.

Validiteit: in een drietal onderzoeken is nagegaan of de BVV-scores samenhangen met de uitvoering van taken waarvan werd aangenomen dat zij een beroep deden op het vermogen bewegingsvoorstellingen te vormen. In het algemeen bleek een dergelijke samenhang niet aanwezig, hetgeen twijfels oproept over de validiteit van de vragenlijst. Wel bleek er een samenhang tussen BVV-scores en het gebruik dat respondenten volgens eigen zeggen maakten van bewegingsvoorstellingen: proefpersonen die zeiden vaak bewegingsvoorstellingen te gebruiken hadden een beter bewegingsvoorstellingsvermogen, gemeten met de BVV.

Normen: niet beschikbaar.

Publikaties: Bakker, Chung, & Boschker (1994), Van Kleij (1995), Schattel (1992) en Chung (1993).

Fase van ontwikkeling: 1/2

Onderzoeker: dr F.C. Bakker, Vrije Universiteit, Vrije Universiteit, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam.

13. Leiderschapsschaal voor Sport (NLSS) - J.H.A. van Rossum

Bewerking van de 'Leadership Scale for Sport' (LSS, Chelladurai & Saleh, 1980).

Populatie: trainer/coach op alle sportniveaus en sporters van alle sportniveaus, vanaf 14 jaar.

Meetpretentie: aspecten van leiderschapsgedrag in de sport.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 10 minuten.

Beschrijving: de NLSS bestaat uit 5 schalen, te weten: training en instructie gedrag (13 items), democratisch gedrag (9 items), autocratisch (5 items), sociaal ondersteunend gedrag (8 items) en beloningsgedrag (positieve feedback) (5 items). De NLSS kent drie versies:

(1) een versie voor de trainer/coach, waarmee het feitelijk leiderschapsgedrag van de coach wordt beschreven zoals de coach dat zelf waarneemt (als trainer/coach...);

(2) een versie voor de sporter, waarmee het leiderschapsgedrag van de coach wordt beschreven zoals dat wordt waargenomen door de sporter (mijn trainer/coach...);

(3) een versie voor de sporter, waarmee het in de ogen van de sporter gewenste leiderschapsgedrag van de coach wordt beschreven (ik heb het liefste een trainer/coach die...)

Ieder item wordt op een vijfpuntsschaal gescoord (nooit-altijd).

Betrouwbaarheid: onderzoek naar de betrouwbaarheid van de NLSS is uitgevoerd bij groepen trainers/coaches in de atletiek (N=90) en in tennis (N=42) en bij sporters (topsporters, N=91, studenten, N=82 en tennisspelers en -speelsters, N=121). De Cronbachs alfa waarden zijn voor de schalen training en instructiegedrag, democratisch gedrag, sociaal ondersteunend gedrag en beloningsgedrag ongeveer 0.70. Voor de schaal 'autocratisch gedrag' is de Cronbachs alpha beduidend lager.

Standaardmeetfout: geen gegevens over beschikbaar.

Validiteit: niet onderzocht.

Normen: niet beschikbaar.

Publikaties: geen.

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: dr J.H.A. van Rossum, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, tel. 020-4448540, fax 020-4445867.

14. Sportgroep-cohesie Vragenlijst (SGCV) - J.H.A. van Rossum

Bewerking van de 'Group Environment Questionnaire' (Carron et al., 1985).

Populatie: sporters van elk sportniveau, vanaf 16 jaar. De vragenlijst is vooral bedoeld voor team-sporters, maar is ook bruikbaar voor individuele sporters als er sprake is van een groepsprestatie.

Meetpretentie: aspecten van groepscohesie, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen taakgerichte en sociale aspecten.

Toepassingswijze: individueel en groepsgewijs.

Duur afname: circa 10 minuten

Beschrijving: de oorspronkelijke Canadese lijst omvat 18 items, verdeeld over 4 schalen, te weten:

- als individu aangetrokken worden door taak aspecten van de groep;

- als individu aangetrokken worden door sociale aspecten van de groep;

- de samenhang van de groep, gerelateerd aan taakaspecten van de groep;

- de samenhang van de groep, gerelateerd aan sociale aspecten van de groep.

De Nederlandse versie is aangevuld met drie extra items. Iedere vraag wordt gescoord op een negenpuntsschaal (helemaal niet mee eens - helemaal mee eens)

Betrouwbaarheid: onderzoek naar de interne consistentie wordt thans uitgevoerd; resultaten zijn nog niet beschikbaar.

Standaardmeetfout: geen gegevens over beschikbaar.

Validiteit: niet onderzocht.

Normen: niet beschikbaar.

Publikaties: geen.

Fase van ontwikkeling: 1.

Onderzoeker: dr J.H.A. van Rossum, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Van der Boechorststraat 9, 1081 BT Amsterdam, tel. 020-4448540, fax 020-4445867.

¹⁾ Met dank aan Albèr Pennings, Jacques van Rossum, Yves Vanden Auweele, Marc Ver-crujse en Nico van Yperen.

- ²⁾ Bij de beschrijving is zoveel mogelijk aangesloten bij de indeling die wordt aangehouden in de documentatie van tests en testresearch in Nederland (Evers et al., 1992)

Literatuur

- Abbring, M. (1993). *Metten van wedstrijdangst en wedstrijdstress*. Doctoraalscriptie, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Alderman, R., & Wood, N. (1976). An analysis of incentive motivation in young Canadian athletes. *Canadian Journal of Applied Sport Sciences*, 1, 169-175.
- Bakker, F.C., Chung, T. Boschker, M.S.J., & Schellekens, J. (1994). Verbeeldingsperspectief en spieractiviteit. *Sportpsychologie Bulletin*, 5, 48-56.
- Bakker, F.C., & Kayser, C. (1994). Effects of a self-help mental training programme. *International Journal of Sport Psychology*, 25, 158-175.
- Bakker, F. C., Vanden Auweele, Y., & Van Mele, V. (in druk). *Handleiding bij de Competitie-Belevings-Vragenlijst (CBV) en de Vragenlijst Beleving voor een Sportwedstrijd (VBS)*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Boot, B., Mechelen, W. van, Rossum, J. H. A. van, & Vedder, J. G. (1993). Psychologische aspecten van blessures bij topsporters. *Sportforum*, 2, (3), 11-15.
- Braem, I. (1986). *Prestatiemotivatie in de sport: constructie van een meetschaal*. Licentiaatsverhandeling Lichamelijke Opvoeding, Katholieke Universiteit Leuven.
- Butler, R. J., & Hardy, L. (1992). The performance profile: Theory and application. *The Sport Psychologist*, 6, 253-264.
- Carron, A.V., Widmeijer, W. N., & Brawley, L. R. (1985). The development of an instrument to assess cohesion in sport teams: The Group Environment Questionnaire. *Journal of Sport Psychology*, 7, 244-266.
- Chelladurai, P. (1986). Styles of decision making in coaching. In M. Williams (Ed.), *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance* (pp. 107-119). Palo Alto, CA: Mayfield.
- Chung, T. (1993). *Het beoordelen van het kinesthetisch voorstellingsvermogen m.b.v. EMG*. Doctoraalscriptie, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Corbin, C. B., Nielsen, A. B., Bordsdorf, L. L., & Laurie, D. R. (1987). Commitment to physical activity. *International Journal of Sport Psychology*, 18, 215-222.
- Duda, J. L. (1992). Motivation in sport settings: A goal perspective approach. In G.C. Roberts (Ed.), *Motivation in sport and exercise* (pp. 57-91). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Duda, J.L. (1993). Goals: A social cognitive approach to the study of achievement motivation in sport. In R.N. Singer, M. Murphey, & L.K. Tennant (Eds.), *Handbook of research on sport psychology* (pp. 421-436). New York: MacMillan.
- Evers, A., Vliet-Mulder, J.C. van, & Laak, J. ter (1992). *Documentatie van tests en testresearch in Nederland*. Assen: Van Gorcum.
- Fisher, A. C., Horsfall, J. S., & Morris, H. H. (1977). Sport personality assesment: methodological re-examination. *International Journal of Sport Psychology*, 8, 92-102.
- Gill, D. L., & Deeter, T. E. (1988). Development of the Sport Orientation Questionnaire. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 59, 191-202.
- Hackfort, D., & Schwenkmezger, P. (1993). Anxiety. In R.N. Singer, M. Murphey, & L.K. Tennant (Eds.), *Handbook of research on sport psychology* (pp. 328-364). New York: MacMillan.
- Hall, C.R., & Pongrac, J. (1983). *Movement Imagery Questionnaire (MIQ)*. London, Ontario: University of Western Ontario.
- Hollander, B. J. den (1992). *Een psychometrische evaluatie van de Psychological Skills Inventory for Sports (PSIS) van M.J. Mahoney*. Doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Utrecht, Faculteit der Sociale Wetenschappen.
- Jong, A. de (1993) *Klaar voor de sprong? Het gebruik maken van mentale voorbereidingsstrategieën bij hoogspringen*. Doctoraalwerkstuk, Faculteit der Psychologie, Vakgroep Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam.
- Laureyssens, W. (1992). *Psychometrische karakteristieken van de Competitie-Belevings-vragenlijst*. Licentiaatsverhandeling, Instituut voor Lichamelijke Opleiding, Katholieke Universiteit, Leuven.
- Kleij, R. van (1995). *Het visueel voorstellingsvermogen*. Doctoraalscriptie, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Knoop, A. P. van der (1987). Sportpsychodiagnostiek: over het toepassen van psychologische tests op sporters. In F.G.P.H. Oyen (Red.), *Mentale begeleiding in de sport* (pp. 157-165). Alphen aan den Rijn: Samsom.

- Longhurst, K., & Spink, K.S. (1987). Participation motivation of Australian children involved in organized sport. *Canadian Journal of Sport Sciences*, 12, 24-30.
- Mahoney, M. J. (1989). Psychological predictors of elite and non-elite performance in Olympic weightlifting. *International Journal of Sport Psychology*, 20, 1-12.
- Martens, R. (1977). *Sport competition anxiety test*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Martens, R., Vealey, R. S., & Burton, D. (1990). *Competitive anxiety in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Meersman, B. (1989). *Motivatatie in de competitiesport*. Licentiaatsverhandeling Lichamelijke Opvoeding, Katholieke Universiteit Leuven.
- Nideffer, R.M. (1976). Test of attentional and Interpersonal style. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34, 397-404.
- Pennings, A., Hollander, B. J. den, & Schmikli, S. (1992). *Een psychometrische evaluatie van Mahoney's bewerkte Psychological Skills Inventory for Sports*. Utrecht: interne publikatie Rijksuniversiteit Utrecht.
- Rossum, J. H. A. van (1992). Talentontwikkeling: loopbaan en kenmerken van topsporters, Arnhem: NSF (NSF-publicatie no. 202).
- Rossum, J. H. A. van (1993). Op weg naar de top: ontwikkelingen bij sporttalent. *Richting Sportgericht*, 48, (1), 5-12.
- Rossum, J. H. A. van (1995, in druk). 'Ik wil eerste zijn' - Empirische kanttekeningen bij het primaat van winnen in de sport. In A. Buisman (Red.), *Jeugdsport*. Houten: Bohn, Stafleu, Van Loghum.
- Rushall, B. S. (1975). Environment specific behavior inventories: developmental procedures. In S.J.K. Alderson & D.A. Tyldesley (Eds.), *British proceedings of sport psychology* (pp. 183-193). FEPSAC-Congress, 1975.
- Schattel, M. (1992). *De Bewegingsvoorstellingenvragenlijst (B.V.V.)*. Doctoraalscriptie, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Vanden Auweele, Y., Van Mele, V., & Vercruysse, M. (in druk). Handleiding bij de Sport-Motivatatie vragenlijst.
- Vealey, R. (1986). Conceptualisation of sport-confidence and competitive orientation: Preliminary investigation and instrument development. *Journal of Sport Psychology*, 8, 221-246.
- Woudenberg, G. van (1990). *Competitie-Belevings-Vragenlijst (CBV)*. *Vragenlijst Beleving voor een Sportwedstrijd (VBS)*. Doctoraalscriptie, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit, Amsterdam
- Yperen, N. W. van, & Hoitsma, D. A. (1994). Talentontwikkeling: de invloed van de ouders. *Sportpsychologie Bulletin*, 5, 13-20.

Bijlage: adressen van onderzoekers die aan de ontwikkeling van tests op het gebied van de sportpsychologie werken.

Dr F.C. Bakker
Vrije Universiteit
Faculteit der Bewegingswetenschappen
Vakgroep Psychologie
Van der Boechorstraat 9
1081 BT Amsterdam

A. Bos
Katholieke Vlaamse Hogeschool
Sint-Andriesstraat 2
B-2000 Antwerpen

Dr P.P. Moormann
Universiteit Leiden
Faculteit der Sociale Wetenschappen
Persoonlijkheidspsychologie
Wassenaarseweg 52
2300 RB Leiden

Dr A. Pennings
Rijksuniversiteit Utrecht
Faculteit der Sociale Wetenschappen
Vakgroep Pedagogiek
Postbus 80140
3508 TC Utrecht

Dr J.H.A. van Rossum
Vrije Universiteit
Faculteit der Bewegingswetenschappen
Vakgroep Psychologie
Van der Boechorststraat 9
1081 BT Amsterdam

Dr Y. Vanden Auweele
Katholieke Universiteit Leuven
Faculteit Lichamelijke Opvoeding en
Kinesitherapie
Tervuursevest 101 B-3001 Leuven (Heverlee)

M. Vercruysse
Sociale Hogeschool IPSOC
Doorniksesteenweg 145
B-8500 Kortrijk

Dr N.W. Van Yperen
Rijksuniversiteit Groningen
Sectie Sociale en Organisationspsychologie
Grote Kruisstraat 2/1
9712 TS Groningen